

Emnenr. 28.

Fylke: Rogaland.

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Helleland.

Emne: Drikk til maten til kvardags. Bygdelag: - " -

Oppskr. av: Th. Hovland

Gard: Hovland

(adresse): Helleland

G.nr. 30 Br.nr. 1.

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle. Etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

1. Det har gjenge så opp og ned. ~~Nå brukar ein~~ Då meieri-drifta tok til her - ikring siste århundradskifte - hadde dette frå fyrst av den verknad at det vart bruka alt for lite mjölk i hushaldet. Ein var ikkje komen så langt med foring og stell og alsutval den tida, så mjölkemengda rundt ikring på gardane var heller liten. Det vart då til at folk tok alt for lite av mjölka etter til heimebruk for å få størst mogeleg levering til meieriet.

Men etterkvart som det betra seg med alsutval, foring og stell av dyra og serleg etter at kulturbeitedyrkinga tok til så auka det monaleg med mjölkeproduksjonen, så det vart noko til både det eine og det andre. Nå brukar ein jamntover bra mykje mjölk i hushaldet. Om sumaren er det desutan tvangsretur av skumamjölkk frå meieriet.

Likevel vert det ikkje bruka so mykje mjölk nå som i tida för kaffien kom i vanleg bruk.

2. Sumarsdag drakk ein mjölk som torstedrykk.

3. Vanleg torstedrykk var sur mjölk eller saup blanda med vatn. I bygdetalen heitte dette "blonna". No er dette slutt.

Öl.

4. Öl til jamnleg kvardagsbruk har har det ikkje vore
 bruka her. Det var til storhelgane, seleg til jol, dei bryggja.
 Og til onnene, mest til slåttonna og til dugnad. Og til "verskap" - brudlaup, barnedåp, gravöl.

Når dei bryggja laga dei gjerne ein del av det noko mindre sterkt - det kalla dei tunndrikka.

Kaffi.

5. Kva tid ein tok til med å bruka kaffi veit eg ikkje.

6. Ikring 1870 åra var kaffi vorte nokså vanleg drykk.

Men endå var det helst til gamle folk og til gjester han vart bruka. Og til högtids. Store kvanta kunde ikkje folk kjøpa i den tida. Det var ikkje pengar til det.

Frå 1870 åra er det fortald om ein bonde her, som var på bytur i Egersund. Han kom inn på ei krambu og spurde om dei hadde kaffi på handel. Jau - dei hadde sakta det. Bonden tok til å jeggja ut om alle pengane, som gjekk med til kaffikjöp. Då han hadde tala frå seg om dette spurde kjøpmannen: ja, kor mykje skal me so vega opp ?

Åja , sa bonden: Lat det nå vera eit fjorungspunn for det fyrste. (altso:124.53 gramm).

Etterkvart som fleire og fleire skulle få vera med og njota kaffi vart det verre og verre og skaffa pengar til kaffiutlogene. Dei laut spara på baunene og spedde på med tilsetning. Det vart brukt masse cichorie i den tida. Av denne var det tvo slag: det eine var i runde stenge liknande gamledags lakritsstenger. Den var det noko søtsmak i, den åt ungane gjerne rå, ifall dei fekk tak i noko.

SØST

7. Til vanleg tvo gonger for dagen : morgonkaffi og ettermiddagskaffi.

frå

8. Ein tappar varmt vatn varmvatnsbehaldaren på kjelen og tömer den grovmalne kaffien oppi. Ein traktar ikkje kaffien, heller ikkje har ein klåreskinn, eggeskal eller anna i kaffien. ~~Frå~~ eg var barn - for ca. 70 år sidan - hugsar eg sume bruka klåreskinn i kaffien. Men dette er det slutt med. Spåing i kaffigrut anna enn for spøk har eg aldreg köyrt gjete her.

9. Til kvardags brukar ein helst kaffien utan sukker.

Men til helg og högtid og til gjester skal det vera sukker attåt. Helst raffinade, stundom går det med strösukker. Tidlegare bruka dei kandis eller kokt sukker, som dei kjøpte.

10. Det har vore gamal regel at det skulle fløyte til kaffien. Til högtids og til framandfolk tjukk, god fløyte. Men i dei siste par åra har mange teke til med å drikka kaffien utan noko tilsetnad. Det mest vanlege er likevel at ein har fløyte attåt, men til kvardags nokså sterkt oppblanda med mjölk.

Te.

11. Nei.

Brennevin.

12. Svært lite. Det kunde vera ein dram etter eit sers tungt tak.

Nyare drykk.

13. Mest inkje. Det fell for dyrt. Det er berre ein hende gong ved festlege høve slikt drikka vert bruka.